

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING OOST EN WEST

OPGERICHT DOOR KOLONEL G.E.V.L. VAN ZUYLEN,
21 MAART 1900.

„HET KOLONIAAL BELANG IS EEN
ALGEMEEN NEDERLANDSCH BELANG.”

Abonnementsprijs per jaar:

Vrij aan huis of franco per post binnenland, bij vooruitbetaling
Voor Oost-Indië en het Buitenland
Afzonderlijke nummers

2.50
4.—
0.05

Prijs der Advertentiën:

Per regel f 0.15
Bij plaatsing van 500 regels „ 0.12 1/2
„ „ „ 1000 „ „ 0.10

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie”, en gezonden aan de Presidente: 7a HEERENGRACHT, DEN HAAG.

Voor Administratie en Verandering van Woonplaats wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, 51 Verhulststraat.
Voor Advertentiën tot de Drukkerij „LUCTOR ET EMERGO”, AMALIA VAN SOLMSSTRAAT, Telefoon 4424, beiden DEN HAAG

Inhoud van dit nummer.

Mededeelingen. — Perskroniek. — Uit de O.-I. Mail. — Personalía. — West-Indië. — Wat de Inlander zegt. — Wat de Chinees vertelt. — Van Vreemde Koloniën. — Boekbespreking. — Oost- en West-Indisch Literatuur-Overzicht. — Leeszaal. — Ingezonden. — Officiële Berichten. — Passagierslijst.

MEDEDEELINGEN.

Van de afdeling 's-Gravenhage.

Voordracht van den Heer C. SPAT, leeraar aan de Kon. Militaire Academie te Breda, over:

Tjandi's van Midden-Java,

op Donderdagdag 30 December 1909, des avonds ten 8 ure, in de zaal *Diligentia*, Lange Voorhout 4.

Heeren- en Dames-Leden van de Vereeniging Oost en West, van de Indologen-Vereeniging, van Moederland en Koloniën en van de Nederl. Afd. der Nederl. Ind. Mij. van Nijverheid en Landbouw hebben op vertoon van hunne lidmaatschapskaarten, met hunne dames-huisgenooten vrijen toegang.

Niet-Leden hebben toegang tegen betaling van f 1.— entree.

Namens het Bestuur der
Afd. 's-Gravenhage:

R. A. J. VAN DELDEN, Secretaris.

Van het Dag. Bestuur der Vereeniging:

Wij ontvingen het volgende schrijven van het Ministerie van Binnenlandsche Zaken:

Bericht op het adres van 9 October j.l., betreffende belangstelling voor bezittingen en koloniën bij leerlingen scholen M. O.

Aan
het bestuur van de Vereeniging
„Oost en West” te 's-Hage.

Ik heb de eer U hiernevens te doen toekomen afschrift van mijn schrijven van heden No. 749 /1, afdeling H. M. O. aan de Inspecteurs van het Middellbaar Onderwijs Dr. J. Campert en K. ten Bruggencate en aan den Inspecteur der Gymnasia, welke ambtenaren ik vooraf in de gelegenheid had gesteld van Uw nevenvermeld adres kennis te nemen.

Met de Inspecteurs ben ik van meening, dat het op den weg ligt van het bestuur van het Koloniaal Museum te Haarlem zelf nog eens de aandacht op de door die instelling gepubliceerde bescheiden te vestigen en ik geef U mitsdien in overweging, bedoeld bestuur daartoe uit te noodigen.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
(w.g. HEEMSKERK.

(Afschrift.)

Aan
den Inspecteur van het M. O.
Dr. J. Campert.
den Inspecteur van het M. O.
K. ten Bruggencate.
den Inspecteur der Gymnasia.

Met genoegen nam ik kennis van Uwe mededeeling, dat bij de leeraren der gymnasia en hogere burgerscholen — ook blijkens de door hen ingezonden schriftelijke opgaven voor de eindexamens —

het geschiedkundig en aardrijkskundig onderwijs betreffende onze overzeesche bezittingen, behoorlijke behartiging vindt, alsmede van Uwe bereidverklaring om, waar dit noodig mocht zijn, rectoren en directeuren van die scholen te wijzen op het belang der kennis van Indië voor hunne leerlingen.

M.i. toch is het volstrekt noodzakelijk te achten, dat door de leeraren in geschiedenis en aardrijkskunde en ook door die in Staatswetenschappen en natuurlijke historie bij hun onderwijs aan de behandeling van Indië eene belangrijke plaats worde ingeruimd, en verdient het alle aanbeveling, dat zij, niet terloops, maar stelselmatig bij iedere gepaste gelegenheid, de beteekenis doen uitkomen van de banden, die Moederland en Koloniën vereenigen, ten einde op die wijze de belangstelling voor onze Indische bezittingen te doen toenemen.

Het zoude aan Indië en aan het Moederland ten goede komen, indien het onderwijs vermocht bij de leerlingen den lust te verlevendigen zich in onze overzeesche bezittingen een loopbaan te kiezen.

Overeenkomstig Uw advies geef ik de vereeniging „Oost en West” in overweging het bestuur van het Koloniaal Museum te Haarlem uit te noodigen nog eens de aandacht van directeuren der hogere burgerscholen en rectoren der gymnasia te vestigen op de door die instelling uitgegeven hulpmiddelen voor het onderwijs.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
(w.g.) HEEMSKERK.

Overeenkomstig het oorspronkelijke,
De Secretaris-Generaal v. Binnenl. Zaken,
(w.g.) Mr. J. B. KAN.

PERSKRONIEK.

INHOUD: De *Nieuwe Courant* over het bewind van den afgetreden gouverneur-generaal. — De *Batavische correspondent* der *Nieuwe Rotterdamse Crt.* over de ontwikkeling der Javaansche maatschappij. — De *Nieuwe Courant* over het gevaar van particuliere landerijen op Java, die in handen van vreemdelingen overgaan.

Het aftreden van gouverneur-generaal Van Heutsz, die ambt en waardigheid aan den nieuw-benoemden landvoogd Idenburg overdroeg, geeft De *Nieuwe Courant* aanleiding een karakteristiek van Van Heutsz als drager van het gezag in Nederlandsch-Indië te publiceeren.

Het blad wijst er in de eerste plaats op hoe noodzakelijk het was, dat na 't aftreden van gouverneur-generaal Rooseboom iemand aan 't bestuur kwam die krachtig kon ingrijpen; een man van de daad. Als zoo iemand schetst De *Nieuwe Courant* Van Heutsz.

Het blad wijst op van Heutsz' optreden op de buitenbezittingen en zegt dan verder o.m.:

„Zonder te groote inmenging in het inlandsch zelfbestuur in verschillende streken is het toezicht verscherpt, bepaaldelijk op de landschapskassen, zoodat zekerheid wordt verkregen, dat een goed deel van de door de bevolking opgebrachte belastingen wordt besteed te haren eigen bate.

Nieuwe gebieden worden doorkruist en opgenomen om land en volk te leeren kennen: wij brengen al-

leen in herinnering de drie expedities, die Nieuw-Guinea van Zuid, Noord en West ter verkenning in-trekken.

Kenschetsend is in dit verband het verhaal hoe een controleur aan een vreemdeling een oude en een nieuwe kaart van Sumatra latende zien, de laatste noemde de reclame-kaart van Van Heutsz.

Handel en Nijverheid vonden in hem een warm voorstander en verdediger; en wie met een mooi en goed uitgewerkt plan voor den dag kwam, kon er zeker van zijn bij hem een belangstellend oor te vinden. En dat de vertegenwoordigers van handel en industrie dit ook ten volle beseften en op hoogen prijs stelden, dit bewezen wel de woorden van hooge waardeering, op 21 Augustus j.l. door den president van de Javasche Bank op de door den gouverneur-generaal gegeven algemeene audiëntie uitgesproken.

De grieven, tegen Van Heutsz gerezen, worden door De *Nieuwe Courant* niet verholten.

Gewezen wordt op Van Heutsz' vaak brunt en prikkelend optreden en over zijn willekeur bij de benoemingen van residenten.

„Het is onder Van Heutsz zelfs gebeurd, dat bij keuze, met passeering van 40 anderen, een assistent-resident tot resident werd benoemd, in wien zijn ambtgenooten zoo weinig bestuurshoedanigheden zagen, dat de Vereeniging van ambtenaren van binnenlandsch bestuur in ernstige overweging heeft genomen, daartegen openlijk een woord van protest te doen hooren — redenen van voorzichtigheid hebben haar daarvan doen afzien. Doch al is zij niet openlijk uitgesproken, de ontstemming over die benoeming was algemeen. Zulke dingen hadden vermeden moeten worden.”

Maar is dit voor het blad geen reden om hem overdadig te blameeren, toch wenscht het niet, dat de heer Van Heutsz nog eenige jaren landvoogd zou zijn gebleven.

„Neen, mannen als Van Heutsz zijn te krachtig, te heftig om zelf kalm de gevolgen van hun daden te kunnen ontwikkelen en leiden, daarvoor is een bezadigder hand, een koeler hoofd noodig.

Idenburg schijnt de juiste man, die hem te rechter tijd komt vervangen. En als niet alle teekenen bedriegen, zal het bewind van den man, die als minister Van Heutsz — blijde begroet bij zijn komst weinig betreurt bij zijn heengaan — op den troon 'te Buitenzorg hielp brengen, er toe medewerken om aan de bestuursperiode van Van Heutsz al het relief te geven, dat haar naar onze overtuiging in onze koloniale geschiedenis toekomt.”

Sprekende over de ontwikkeling der Javaansche Maatschappij, in het bijzonder naar aanleiding van hetgeen de heer Noto Soeroto hierover indertijd in de *N. Rotterdamse Courant* opmerkte, zegt de *Bataviasche correspondent* van dat blad in zijn jongsten brief o.m. het volgende:

„Als — ik acht het in vele gevallen zeer de vraag, of het zoo is — maar als inderdaad de West-terling een zedelijk overwicht uitoefent op den inboorling, dan kan hij dit bezwaarlijk te danken hebben aan verstandelijke ontwikkeling. Zedelijke eigen-

schappen worden niet verkregen door verstandelijke ontwikkeling en aangeleerde kennis; het is daarbij iets anders, wat gewicht in de schaal legt. Als iets met kennis samenhangend tevens een zedelijk overwicht geeft, dan is het eerder dit, dat de Javaan van den Westering zou kunnen zien het dienstbaar maken van de verkregen kennis aan een bepaald doel, desnoods met opoffering van, in vele gevallen met achterstelling van de eigen belangen door den betrokkene. Ik geloof wel, dat dit laatste in vele gevallen het zedelijk overwicht, waar het wordt uitgeoefend, verklaart. In elk geval stempelt niet de kennis iemand tot een hoogstaand zedelijk man, maar de wijze waarop hij daarvan gebruik maakt.

Maar ik geloof, dat de jong-Javaansche beweging ook deze fout niet zoozeer te wijten heeft aan eigen beschouwing, gelijk de heer Noto Soeroto zegt, als wel aan verkeerde voorlichting. Onwillekeurig gaat zij, die alleen nog maar tot het besef is gekomen, dat zij in vele opzichten te lang is blijven vasthouden aan overgeleverde, maar voor de veranderde toestanden niet meer geschikte vormen en gewoonten, den weg op, die haar van verschillende zijden gewezen wordt. En juist die zijden vervallen in de, naar het schijnt, typisch Hollandsche fout van te veel te hechten aan verstandelijke ontwikkeling met onderschatting van hetgeen toch ten minste even noodig is: karakter en praktische kennis. Die fout heeft in de negentiende eeuw in Nederland veel kwaad gedaan, en als het gelukken mag de Javaansche maatschappij voor hare gevolgen te behoeden, zal zij reden hebben daarvoor dankbaar te zijn. En de heer Noto Soeroto is blijkbaar ten deze op den goeden weg, al schijnt hij bij zijne verklaring nog in dezelfde fout te vervallen.

De Nieuwe Courant herhaalt nog eens haar ernstige waarschuwing tegen het gevaar, dat particuliere landerijen op Java in handen van vreemdelingen zouden kunnen overgaan.

„Korten tijd geleden, zoo zegt het blad, ook bij de bespreking van de Indische begroting, vestigden wij de aandacht op het feit, dat het land Ngandjok in handen was gekomen van een Engelsche vennootschap en waarschuwden wij voor de moeilijkheden, die zulk een overgang van particuliere landerijen in handen van vreemdelingen zou na zich slepen, vooral als later de Staat deze zou willen hebben bij het landsdomein.

Wij wezen er op, dat ons dit miljoenen zou kosten, vooral wanneer dit later zou moeten plaats hebben met de particuliere landerijen, waardoorheen de Staat nu bezig was spoorlijnen te leggen, een omstandigheid, die op zichzelf al een verhooging van den naastingsprijs met een 20 miljoen ten gevolge zou hebben.

Dat de vrees, dat die landen ook eens in handen van Engelschen zouden overgaan, niet ongegrond is, blijkt uit het volgende bericht in de Indische bladen.

Er loopt een gerucht, dat omtrent de, in de afdeeling Krawang gelegen Pamanoekan- en Tjasemlanden, de grootste van alle, nl. ongeveer 300.000 bouws (210.000 hectaren) onderhandelingen gaande zijn met een Engelsch consortium, hetwelk die landen zou overnemen. In de verponding zijn zij aangeslagen voor f2.700.000.

Wij hadden dus gelijk, aldus besluit de Nieuwe Courant, toen wij een paar maanden geleden aandrongen op spoedig handelen.”

Uit de O.-I. Mail.

Betreffende het door de Nieuwe Courant geschrevene, naar aanleiding van de plaats gehad hebbende opstootjes te Batavia tegen de desinfectie-brigades gericht, eindigende met de zinsnede:

„Een onderzoek van Regeeringswege, niet om zondebokken te vinden, maar om voor de toekomst wat te leeren, zou in deze zeer gewenscht zijn”, schrijft de Javabode:

De opmerkingen der N. Ct. zijn — die omtrent de ontevredenheid, welke reeds zou hebben geheerscht buiten bespreking latende, aangezien zij blijkbaar geschoeid zijn op een overdreven voorstelling van het gebeurde — juist genoeg.

Alleen kan een Regeerings-onderzoek ten deze gerust achterwege blijven. De feiten zijn bekend genoeg en de medische overheid, zoowel als de politie, hebben, zooals uit de genomen maatregelen blijkt, getoond uit de opgedane ondervinding met de cholera-brigade, de noodige lessen te hebben geput.

Wij willen hieraan nog toevoegen, dat ook vóór de opstootjes voor een toereikende schadeloosstelling voor goederen, door desinfectie onbruikbaar gemaakt, werd gezorgd en dat de uitbetaling inderdaad onmiddellijk plaats had.

Splitsing van werkzaamheden.

Wij lezen uit de jongste mail:

De afdeeling A van het departement van Gouver-

nementsbedrijven, tot welken werkkring behooren: aanbestedingen, personalia, landsdrukkerij, zoutmonopolie en de opiumfabriek, zal in het volgend jaar in de afdeelingen A en B worden gesplitst, aan welke nieuwe afdeeling B zal worden opgedragen de behandeling van de zaken betreffende het zoutmonopolie en de vischzouterij, de gouvernements transporten, waarvan de zouttransporten een belangrijk deel uitmaken van de paardenposterij. De wenschelijkheid is namelijk gebleken om de leiding van de evenbedoelde zaken te stellen in handen van een ambtenaar, die, onder den titel van inspecteur, zich plaatselijk op de hoogte kan stellen, daartoe dienstreizen onderneemt en met de plaatselijke ambtenaren overleg pleegt.

Voorgestelde reorganisatie der Meisjesscholen.

Van een collega, die zich op het oogenblik met verlof in Nederland bevindt, ontving het hoofdbestuur van het Ned.-Ind. Onderwijzers-genootschap, aldus lezen wij in 't O n d e r w i j s, een schrijven, waarin hij de wenschelijkheid betoogt van een reorganisatie der eerste-klasse-meisjesscholen in Indië en de middeelen voorstelt, waardoor men z.i. daartoe zou kunnen geraken.

Hieronder volgen in het kort die voorstellen tot reorganisatie der 1e klasse meisjesscholen.

Het onderwijs aan alle eerste-klasse meisjesscholen worde gegeven in zes jaarklassen, waarvan de eerste drie overeenkomen met het 5e, 6e en 7e leerjaar onzer indische lagere gouvernementsscholen en de laatste drie met den driejarigen cursus voor uitgebreid L. O., zooals die aan sommige ind. gouv.-scholen is verbonden, behoudens natuurlijk eenige wijzigingen, welke noodig zijn met het oog op de toekomst der meisjes. Wiskunde b.v. zou iets minder uitgebreid onderwezen kunnen worden, fraaie en nuttige handwerken kunnen niet gemist worden.

De hier voorgestelde regeling heeft de volgende verdeelen:

1. Het ontwikkelingspeil van de massa der ind. meisjes wordt belangrijk verhoogd.

2. Tal van meisjes, die op jeugdigen leeftijd van huis moeten gezonden worden om iets meer te leeren dan de gewone lagere school geeft, kunnen nu nog drie volle jaren in den huiselijken kring blijven.

Groote onkosten behoeven met de reorganisatie niet gepaard te gaan. Het is niet noodig het personeel belangrijk uit te breiden, dat in de meeste gevallen, wat het aantal leerkrachten betreft, blijven kan zooals het is. Alleen zullen er veel overplaatsingen zijn met het oog op het verkrijgen van geschikte leerkrachten en zal men voor sommige leervakken, b.v. wiskunde, onderwijzeressen uit Nederland moeten laten uitkomen.

De Ambachtscholen voor Inlanders.

Door den directeur van onderwijs, eeredienst en nijverheid werd bekend gemaakt, dat de ambachtscholen voor inlanders te Batavia en te Soerabaja op 1 December a.s. zouden worden geopend.

Djocja vooruit.

Uit vertrouwde bron verneemt Matararam dat voor de uitbreiding der Kweekschool voor inlandsche onderwijzers te Djocja ongeveer een ton gouds is toegestaan en dat met het werk onmiddellijk een aanvang zal worden gemaakt.

In het belang der pacificatie.

Door de Regeering is een bedrag van f6000 ter beschikking gesteld van den gouverneur van Atjeh en Onderhoorigheden ter verstrekking van renteloze voorschotten aan in onderwerping gekomen behoeftige personen.

Het huldeblijk aan H.M. de Koningin en Z. K. H. den Prins der Nederlanden.

Naar men aan de Ind. bladen mededeelde heeft het Dames-comité te Batavia alle rapporten welke de comm. heeft ontvangen van verschillende hier werkende vereenigingen tot bestrijding van lepra, ingezonden aan H. M. de Koningin en heeft het H. M. behaagd om te bepalen, dat de in Nederl.-Indië verzamelde gelden ten behoeve van het huldeblijk zullen worden bestemd tot oprichting van de eerste leprakolonie in Japara, welke zal komen te staan onder de leiding van den zendingsarts Dr. Bervoets. De totale som bedraagt f35.810.

Vreemdelingen.

Den 2en December werd te Batavia verwacht het stoomschip Cleveland met ruim zes honderd amerikaansche toeristen aan boord. Wij lezen daarover in het Bat. Nieuwsblad:

Verder dan tot een bezoek aan Batavia zouden deze toeristen het echter niet brengen, aangezien het schip te grooten diepgang heeft, kan het de haven niet binnen komen; een boot van de Paketvaart, de van der Parra of de Merkus, zal echter langs zij van de Cleveland komen en de passagiers overnemen, om ze naar Priok te brengen; van

Priok gaat het dan in twee extra-treinen naar het station Koningsplein; daar zullen de noodige voertuigen gereed staan voor een rondrit door de bovenstad, die ongeveer half één in den dierentuin eindigt. In dien tuin worden de toeristen ontvangen met stamziek, gamelan en wajang; terwijl er ook een tentoonstelling zal zijn van de vereeniging Oost en West en misschien ook een uitstalling van Djokja'sch werk, afkomstig van mevrouw Ter Horst.

Om één uur middagmaal; om drie uur een rondrit door de benedenstad, om zes uur terug in den dierentuin, waar met het vallen van den avond een diner wordt opgediend. Daarna keeren de passagiers naar boord terug om den volgenden dag weer naar wal te komen, maar dan aan zichzelf overgelaten te worden. Tegen elf uur wordt dan het middagmaal gebruikt in den dierentuin en als de passagiers om twee uur terug zijn aan boord, licht de Cleveland het anker om koers te zetten naar Laboean, Britsch Noord-Borneo.

Veel moois zullen de globetrotters dus niet te zien krijgen! eindigt het blad.

PERSONALIA.

Aan de Javabode ontleenen wij de volgende berichten:

Een oudheidkundig ambtenaar.

In den loop van het volgend jaar zal de heer Dr. N. J. Krom, die alsdan zijne voorbereidende studien voor den indischen werkkring vermoedelijk zal hebben voltooid, herwaarts worden uitgezonden als oudheidkundig ambtenaar. Hem is het vooruitzicht geopend van een aanvangstraktement van f300 's maands, met jaarlijksche verhoogingen van f50 's maands tot een maximum van f 000 per maand, van welke periodieke verhoogingen hem bij benoeming al dadelijk een tweetal zal worden verleend.

Bezoldiging.

De tijdelijk met de betrekking van adjunct-regeerings-commissaris voor de decentralisatie belaste controleur bij het binnenlandsch bestuur B. J. Swart is als zoodanig een maandelijksch traktement toegekend van f700, welk salaris eveneens genoten wordt door den door hem vervangen wordenden ambtenaar Mr. H. A. Kindermann, die met de bewerking der op de Chineezepolitiek betrekking hebbende stukken is belast.

Titulaire rang.

Den controleur bij het B. B., A. F. Velders (reeds jaren geplaatst in de controle-afdeeling Soekanegara, afdeeling Tjandjoer, residentie Preanger Regentschappen), is luidens de officiële berichten den titulaire rang van assistent-resident toegekend. De verklaring van dit zeldzaam voorkomend feit is, dat deze hoogst verdienstelijke ambtenaar, die begiftigd is met het ridderkruis der orde van Oranje-Nassau, wegens een lichaamsgebrek niet geschikt werd geacht om aan het hoofd eener bestuursafdeeling te worden geplaatst en dan ook, met zijn instemming, onder toekenning van den titel van assistent-resident, op zijne standplaats gehandhaafd blijft.

Als de Heer Colijn weg is.

Het Bat. Nieuwsblad schrijft: Men zal zich herinneren, dat er in de Tweede Kamer van de Staten-Generaal ernstig geklaagd is over de hooge bezoldiging, toegekend aan den heer Colijn als adviseur voor de bestuurszaken der buitenbezittingen, een bezoldiging, toegekend op een tijdstip, dat het vertrek van genoemden heer naar Nederland als afgevaardigde vaststond. De toekenning van die bezoldiging wekte hier en in Nederland den indruk, dat het er om te doen was den heer Colijn als ambtenaar op non-activiteit in Nederland goede inkomsten te verzekeren.

Het antwoord der regeering was, kort samengevat, dat de van genoemden heer verlangde diensten niet minder waren te betalen.

De heer Colijn is nu weg. Als zijn vervanger is aangewezen een controleur, die daarvoor zijn studien aan de bestuursacademie moest staken; iemand derhalve, van wien men geen minder werk verwacht dan van zijn voorganger. En nu bevat de Javasche Courant een besluit, waarbij weder in dienst gesteld wordt een hoofdamtbenadr, met den titel van adviseur voor bestuurszaken der Buitenbezittingen, op een bezoldiging van f1250 met twee driejaarlijksche verhoogingen van f125 's maands en een adjunct-adviseur op een bezoldiging van f800 met twee driejaarlijksche verhoogingen van f100 's maands elk; met vrijlating om, in geval zulks om eenigerlei reden wenschelijk mocht blijken, aan den adviseur of aan den adjunct-adviseur al dadelijk de eerste of beide verhoogingen toe te kennen.

Waaruit volgt, dat de vorige regeling wel dege-lijk getroffen is ook met het oog op de belangen van den heer Colijn en niet uitsluitend op die van den dienst.

Elders lezen wij in hetzelfde blad:
 Naar aanleiding van het telegram d.d. 16 dezer (betreffende des heeren Colijns maïden-speech in de Tweede Kamer) hebben eenige europeesche jongelieden te Semarang het plan opgevat, den heer Colijn een telegram te zenden van den volgenden inhoud:

„...europeesche ingezetenen op Java betuigen u dank voor voorstel openstelling rechtsschool Batavia voor Europeanen. Brief volgt.”

Men is van plan, over geheel Java adhaesiebetuigen te verzamelen.

Een aanvulling der werken van Mr. Bool.

De Java-bode deelt mede, dat een opdracht aan Mr. H. J. Bool is gegeven om een uitbreiding samen te stellen van de drie door hem een 5-tal jaren geleden voor de Deliplantersvereniging te Medan vervaardigde werkjes: 1e De arbeidsweigging in de residentie Oostkust van Sumatra. 2e De landbouwconcessies in die residentie en 3e. Chineesche emigratie naar Deli. De Sumatra Post, dit bericht overnemen- de, voegt er aan toe:

„Wij kunnen het bovenstaande aanvullen met de mededeeling, dat waarschijnlijk geen sprake zal zijn van de uitgave van geheel nieuwe werken, doch dat er een soort supplement op de bestaande werken, die stellig nog geen „groot deel van hun waarde” verloren hebben, zal verschijnen. De aanvulling is noodig met het oog op verschillende sedert 1903 verschenen residentieele circulaires, de vaststelling van de nieuwe arbeidscontracten en de, sedert het optreden der arbeidsinspectie, op verschillende punten gewijzigde opvattingen of uitleggingen. Opdat de heer Bool zooveel mogelijk tijd beschikbaar zal hebben voor dezen arbeid, wordt hij in de werkzaamheden verbonden aan het secretariaat van het Planterscomité bijgestaan door den heer T. G. F. A. Steenkamp, voormalig assistent der Deli-Mij. Over eenige maanden begeeft de heer Bool zich naar Holland, waar de werken gedrukt zullen worden.

Zaak van Daalen.

Stonden in alle couranten der vorige mails lange kolommen, hieraan gewijd, thans lezen wij, dat de Raad van Justitie den beklaagde Albert van Daalen veroordeelde wegens diefstal met valsche sleutels van f321100 uit 's lands kas te Kota Radja, uit een onbewoond huis, tot gevangenisstraf van 5 jaren en tot ontzetting voor den tijd van tien jaren van 't recht tot:

- a. het waarnemen van alle openbare bedieningen of ambten;
- b. het zijn van voogd of curator over vreemden;
- c. het zijn van voogd of curator over eigen kinderen;
- d. het afleggen van getuigenis onder eede in burgerlijke zaken, ingeval van wraking;
- e. het kiesrecht en tot betaling der kosten van het geding.

Beklaagde hoorde het vonnis blijkbaar onbewogen aan, meldt de Sumatra Bode, en bij opsomming der bezwarende aanwijzingen glimlachte hij spottend. Hij zal revisie tegen het vonnis aantekenen.

Onder het opschrift:

Verdiende hulde.

schrijft De Locomotief:
 „Het grootste deel van het verloop der Van Daalen-zaak is door ons ontleend aan de Sumatra-bode. Wetende, wat er voor een reporter vast is aan het van het begin tot het einde toe volgen van zulk een omvangrijk en op vele punten ingewikkeld rechtsgeding, gevoelen wij behoefte, eene journalistieke hulde te brengen aan den ons onbekenden verslaggever van de Sumatra-bode. Hij heeft een zeer goed stuk werk geleverd, 't geen volmondig zal worden erkend door alle collega's, die weten welke moeilijkheden er aan een zoodanigen arbeid verbonden zijn, maar buitendien wordt toegegeven door leden der Rechterlijke Macht, die met de zaak Van Daalen van nabij bekend zijn geweest. Het verslag der Sumatra-bode was duidelijk, zakelijk en vlot geschreven, hier en daar zelfs men een tikje humor aangezet, zonder dat daarbij de ernst dezer treurige rechtszaak gevaar liep.”

Bij deze vleiende woorden van den heer M. Vierhout aan het adres van den heer Bäumer redacteur der Sumatra-bode, sluiten ook de andere Ind. bladen zich aan.

Elders wordt ook den president van den Raad lof gebracht voor diens beleidvol optreden!

Lord Kitchener op Java.

De Java-bode meldt:

Op zijn reis van China naar Australië zal Lord Kitchener, de reorganisator van het britsch-indische leger, de veroveraar van Khartoem, hier voet aan wal zetten en naar Soerabaja reizen, om vandaar

zijn aldus onderbroken reis voort te zetten. Waarschijnlijk zal Lord Kitchener hier den 5en December aankomen en na twee dagen oponthoud over land naar Soerabaja gaan.

Zooals men weet is Lord Kitchener, toen zijn reeds eenmaal verlengde diensttijd als opperbevelhebber in Britsch-Indië ten einde was, aangewezen om de engelsche regeering in Japan bij de manoeuvres te vertegenwoordigen en daarna de landsverdediging van Australië „op pooten” te zetten. Als dat klaar is gespeeld, gaat de bekwaamste Engelschman op legergebied in het Middellandsche Zee-gebied orde scheppen, om daar als het ware een middenpunt der rijksverdediging te scheppen.

Namens de Ind. Regeering zal hij door den luitenant-kolonel van den generalen staf, K. E. Schutt, ontvangen worden.

„IK!”

„Ik kende het China van vijftien jaar geleden en ik kende het goed, al zeg ik het zelf.” Aldus, zeer bescheiden, Henri Borel in een brief uit China. China kennen, 't uitgestrekte met zijn honderden miljoenen, het in vele opzichten nog zoo donkere China, niet alleen kennen, maar goed kennen! Wat zei Socrates weer: 'teenige wat ik weet, is dat ik niets weet? Maar Socrates was een wijze, aldus de Java-Post.

Nog een Atjeh-verslag.

Onder dezen titel zet de Deli Courant aan zijn lezers een verhaal voor van de avonturen en bevindingen der Chansonniers Pisuise en Blokzijl in Segli, Pidië en andere landstroken in Atjeh.

Door den Gouverneur werden beide zangers in staat gesteld om belangrijke patrouilletechten mede te maken, waarvan zij in een boek, getiteld: „Ons Systeem, handleiding bij de pacificatie van gebieden, waar officieel geen oorlogstoestand bestaat”, getuigenis zullen afleggen.

Het Nieuws v. d. Dag v. N.-I. voegt aan deze grap toe, dat het hoopt, dat beide heeren grappenmakers zullen blijven en zich zullen gaan poseeren als „kenners”, zooals in Indië reizende race-journalisten in de laatste tijden doen!

WEST-INDIË.

SURINAME.

De Koloniale Staten hebben het eindverslag uitgebracht over de ontwerpverordening tot wijziging der verordening betreffende de inkomstenbelasting.

Hierin wordt te kennen gegeven, dat de reden, waarvoor dit ontwerp bij het daarover uitgebracht Voorloopig Verslag niet in onderdeelen in behandeling was genomen, gelegen was in de omstandigheid dat al de leden, die aan het afdeulings-onderzoek deelnamen, zich daarvoor toen niet in staat achtten, alvorens met het bestuur nader van gedachten te hebben gewisseld.

Meerdere leden, die zich blijkens het Voorloopig Verslag vooralsnog hunne meening voorbehielden, verklaarden thans geen bezwaren te zullen maken tegen een verhooging van de inkomstenbelasting.

Wederom wordt thans echter door de Staten gewezen op de noodzakelijkheid van zuinig beheer en herinnerd aan de voorwaarden door de Staten gesteld bij aanvaarding van het plan Idenburg, o.m., dat geen bezoldigingen zullen worden toegekend, die niet door de Staten zijn goedgekeurd.

Meerdere leden, die aan het afdeulings-onderzoek deelnamen, wenschen het bestuur in overweging te geven, zoo spoedig doenlijk, maatregelen te nemen tot instelling van een commissie van onderzoek naar den treurigen toestand der koloniale financiën.

Door vele leden werd getwijfeld aan een oordeelkundige toepassing der verordening op de inkomstenbelasting en de meening uitgesproken, dat op een grootere opbrengst zou kunnen worden gerekend, dan thans, indien de aangiften geschieden overeenkomstig de werkelijke inkomens, waarnaar de commissie van aanslag het noodige onderzoek kan doen.

Slechts enkele leden konden zich op de daarvoor in de M. v. T. aangevoerde gronden vereenigen met de door het bestuur voorgestelde schaal, doch liepen de meeningen hoe deze dan wel zou moeten zijn, sterk uiteen.

In een nota wordt door den gouverneur geantwoord op dit eindverslag der Staten.

De West zegt hiervan, dat zij kalm, zakelijk en overtuigend is gesteld en dus de gelegenheid biedt om een einde te maken aan hetgeen een conflict tusschen gouverneur en Staten dreigde te worden.

De gouverneur kan zich niet vereenigen met het voorstel om een commissie van onderzoek te benoemen, omdat hij niet verwacht dat deze commissie meer zou kunnen uitrichten dan de financieele commissie, welker werk de gouverneur waardeert, en aan welke de uitgebreidste bevoegdheden zijn ver-

W. P. de Bock
 Piet Heinstraat 71-73, hoek - - - -
 Barentszstraat
 TELEF. 1769.
 -:- GASHAARDEN. -:-

BRENDEL & Zonen
 Wijnhandel Likeurstokerij
 Zoutmanstr. 63 □□ Prinsestraat 114
 - TELEFOON 4905 - □□ - TELEFOON 5448 -
 Vraagt uitvoerige prijscurant.
 Scherp concurrerende prijzen. - 5 % dividend.

Th. A. A. SIMONIS
 34 GROENMARKT — OVER DE —
 PRINSESTRAAT.
 TELEFOON No. 2535 □ DEN HAAG

➡ Groote keuze ➡
Wollen & Donzen
DEKENS.
 MAGAZIJN GESLOTEN VAN HALF EEN TOT TWEE UUR.

The Berlitz School,
 welbekend bij allen die met verlot in Nederland vertoeven.
 Noordeinde 58a. - Telef. 2234.

TALEN Duitsch - Engelsch - Fransch,
 Italiaansch - Spaansch - Russisch - Hollandsch, enz, enz. -
 door leeraren, uit de desbetreffende landen, die eene zuivere uitspraak, vrij van dialect, bezitten.
 Conversatie - Vertalingen - Literatuur,

leend. Ook betwijfelt de gouverneur, of men tegen bezoldiging drie personen zou vinden, geschikt en bereid om al hun tijd onafgebroken aan het werk te geven.

De West herinnert er aan, dat het koloniaal bestuur weldra, ingevolge belofte aan de Koloniale Staten, inlichtingen zal hebben te verschaffen omtrent de resultaten door den dienst van het boschwezen gedurende vijf jaren in de kolonie verkregen.

Het blad wijst er op, dat die uitkomsten zoo op het oog niet schitterend zijn. Voor 1908 werd de opbrengst geraamd op f13.300, in werkelijkheid bracht de proef-exploïtatie f704 op; voor dit jaar werd een opbrengst van f53.200 verwacht, en de werkelijke opbrengst bedroeg tot het einde van de maand Juli f529.70.

Nu wil het gerucht, dat de keuze van het terrein voor de gouvernements proef-exploïtatie niet gelukkig is geweest. Er was geen voldoende zekerheid dat de massa verkoopbaar hout op het terrein een zoo kostbare proef-exploïtatie wettigde.

Is het gerucht juist, merkt het blad op, dan zou dit wel een heel vreemden indruk geven van het driejarig onderzoek, hetwelk is voorafgegaan, alvorens de keuze op het terrein bij den Brownsweg werd gevestigd voor de proefexploïtatie.

Het arbeidersvraagstuk in Suriname.

Enkele weken geleden maakten wij melding van een artikel van den heer J. R. Thomson in De West, waarin deze schrijver opkwam tegen eenige beschouwingen door Prof. Mr. D. van Blom geleverd in zijn artikel in de Revue Economique Internationale (Juli-afl. levering) over het arbeidersvraagstuk in Suriname.

In het No. van 12 November j.l. van De West nu vinden wij een anti-critiek van professor van Blom, waarin deze zijn aangevochten beschouwingen toelicht en verdedigt.

Wat betreft de vergelijking tusschen Javanen en Britsch-Indiërs als plantage-arbeiders, welke vergelijking door den hooggeleerden schrijver uit Delft ten voordeele der Javanen was beslist, en dat wel op grond van statistische en andere gegevens, merkte de heer Thomson o.m. het volgende op:

„De reden, waarom er in 1907 meer Javaansche dan Br-Indische immigranten onder contract op de plantages werkten, moet geenszins gezocht worden in de superioriteit van de Javanen boven de andere koelies, maar eenvoudig in het feit, dat in genoemd jaar wegens de heerschende pest in Br-Indië geene of geringe verscheping van immigranten uit die streek plaats had.”

Hierop nu antwoordt Prof. v. Blom: „Ik bepaal mij tot de vraag, hoe de geëerde schrijver deze zijne mededeeling weet te rijmen met het feit, dat (volgens de Koloniale Verslagen) in 1907 immigrerden 1674 Britsch-Indiërs en 1250 Javanen, welke cijfers voor de voorafgaande jaren waren: voor 1906, 632 en 384, voor 1905, 173 en 526, voor 1914, 252 en 170, voor 1903, 654 en 609, voor 1902, 1331 en 23, voor 1901, 0 en 1325, voor 1900, 0 en 1375, voor 1899, 614 en 55, voor 1898, 616 en 560. Een surplus van Javanen-invoer komt dus het eerst voor in 1900 en 1901, toen geen enkele Britsch-Indiër immigrerde. Van het jaar 1901 reeds dateert dan ook het feit, dat op de plantages meer Javanen dan Britsch-Indiërs worden aangetroffen. Na 1901 werden in alle jaren, met uitzondering alleen van 1905, meer Britsch-Indiërs dan Javanen ingevoerd. De verklaring van den heer Thomson vindt m.i. in deze cijfers geen steun.

Ten opzichte der abortus-quaestie rectificeert Mr. v. Blom zijn oordeel in dit opzicht, dat hij tusschen de officiële uitslatingen op het Plein en in Paramaribo een zeer belangrijk gradueel verschil ziet, en dat hij gaarne de autoriteit erkent der Surinaamsche Koloniale Staten-Leden, wier mededeelingen in de zitting van 15 Januari 1909 tot zijn vreugde een geheel ander en gunstiger licht wierpen op het moreel gehalte der Creoolsche bevolking, dan af te leiden viel uit de uitslatingen van den heer Idenburg.

WAT DE INLANDER ZEGT

Ach, waarheen moet ik mijn zoon zenden om een school te bezoeken? vraagt De Bliksem in de Bintang Soerabaja. Zoo uitte zich vele Inlanders, wanneer hunne zoons niet op de Europeesche school ter plaatse toegelaten worden. Het is of de Europeesche onderwijzers de Inlandsche kinderen als 'n soort voetbal beschouwen. Te Djombang werd de zoon van den Inlandschen onderwijzer van de Europeesche school verwijderd. Waarom? De Europeesche onderwijzer behoefde de reden ervan niet op te geven, waarom hij de „anak monjet“ (= het apenjong) niet langer onder de blanke kinderen op school wilde behouden. Te Soerabaja was de heer Stool de vriend van den Inlander. Na zijn dood ontvingen de

anak monjet de aanmaning, dat ieder hunner, die gedurende vijf dagen achtereen de school verzuimden, beschouwd zou worden als te zijn weggelopen en niet meer behoefde terug te komen. Indien op den 5en der maand het schoolgeld niet betaald was, werden zij eenvoudig weggejaagd. Deze regeling paste men alléén op de bruinen toe; ten opzichte van de blanken werd steeds de hand gelicht.

Dergelijke plagerijen hebben tal van inboorlingen verbitterd, die kinderen op de Europeesche school hadden. Wat moeten zij echter doen? Zij bezitten niet de middelen om hun kinderen naar een particuliere school te zenden, nog minder om hun privaatslessen te doen geven. De kinderen krijgen dus een gebrekkige en onvoldoende opvoeding. Het gouvernement zou wellicht beter doen, verklaart schrijver, met de aanschrijving, waarbij de toelating van Inlandsche kinderen tot de Europeesche school vergund wordt, in te trekken; dit zou kalmeerend werken op den inboorling, die dan van zelve zou begrijpen, dat voor den Javaan in den sneltrein geen plaats is. Wanneer de Europeesche onderwijzers niet genegen zijn om bruine leerlingen of „apen“ aan te nemen, laten zij dan allen afwijzen, die het verzoek om toelating doen. Maar zijn zij eenmaal toegelaten, zijn zij eenmaal onder de leerlingen opgenomen, dan moet men niet naar „akals“ (voewendels) zoeken om hen weg te jagen. Vergunt ook hun de school te bezoeken tot hunne opvoeding voltooid is. De „brug der genegenheid“, die den inboorling met den Europeaan verbindt, schijnt nog niet gebouwd te zijn. De overheerscher toont geen toenadering en de overheerschte wenscht niet steeds te blijven, zooals hij van oudsher was. Er zijn Nederlanders, erkent schrijver, die veel liefde voor den inboorling gevoelen. Zij hebben zelfs een vereniging opgericht, om hem op allerlei wijzen vooruit te brengen, maar zij zijn niet bij machte om de vooroordeelen der andersdenkenden te overwinnen. Niet dat wij, landskinderen, ons op een gelijke lijn met onze overheerschers willen stellen. Wij weten te goed, dat wij onder een andere natie moeten staan. Wij verlangen slechts de gelegenheid te hebben om gemakkelijker een middel van bestaan te zoeken. In den tegenwoordigen tijd komt men moeilijk aan den kost. Men kan niet op dezelfde wijze te werk gaan als vroeger. Vroeger bijv. kon de dogcart-verhuurder veel geld verdienen, omdat er geen trams en sporen waren. Na den aanleg van deze moderne verkeersmiddelen daalden zijne verdiensten tot hoogstens de helft van voorheen. En daarna kwamen bovendien de rijwielen en motors! Vroeger kreeg de landbouwer gemakkelijk irrigatiewater op zijn bouwveld. Tegenwoordig is de watervoorraad sterk verminderd, omdat men de bosschen acelt omgekapt en de grond daarvan door Europeaan is ontgonnen. Ook wordt hem het watergebruik van alle kanten betwist door de suikerfabrieken.

Uit het bovenstaande zien wij, zegt schrijver, dat het den inboorling thans aan goede middelen van bestaan ontbreekt, omdat hij niet voldoende van eenig vak op de hoogte en daarbij lui en dom is. Om hierin verandering te brengen moet hij kundigheden trachten te verwerven, die hem in staat zullen stellen de moeilijkheden, welke hem in den weg staan, te overwinnen. Die kundigheden kunnen de Inlanders alleen verkrijgen met behulp van de kennis van den Europeaan.

Maar wat doet Boedi Oetomo dan, roept schrijver uit. O, haar doel is goed en mooi, maar om dat te bereiken is véél geld noodig en thans is gebleken, dat de vereeniging niet goed bestaan kan zonder medewerking van den Europeaan. Maar de hulp van den Europeaan wordt afgewezen, opdat de Inlander uit zijn eigen krachten zich opheffe! Och, zou hij hiertoe wel in staat zijn? vraagt hij. Dat het tweede congres te Semarang niet doorging, is een donkere stip aan Boedi Oetomo's hemel. Vandaar ook, dat van het tweede congres te Djokja geen kracht uitging. De verschillende afdelingen hebben te kampen met geldgebrek en dat maakt de menigte kleinmoedig, die zegt: „hoe kan men met bijdragen van een kwartje die duizenden en duizenden Javanen uit hun onkunde opheffen?“ Deze jammerklacht heeft volgens schrijver echter alleen reden van bestaan, wanneer die contributie niet geregeld binnenkomt. Dat zal hopelijk niet het geval zijn, en wanneer de Inlanders daarbij eensgezind zijn, zullen zij veel kunnen bereiken.

Op wie moeten wij anders steunen? vraagt schrijver ten slotte. Op de Regeering? Maar deze lijdt immers ook aan geldgebrek. Zij kan ons, bij wijze van spreken, niet verder brengen dan tot de 3e klasse, der lagere school. Willen wij de hoogste klasse bereiken, dan moeten wij een goed gevulden zak hebben. Dit is nu het zeker niet benijdenswaardige lot van den Javaan, en het is zijne eigene schuld, dat het niet anders is. Waarom zegt hij ook op alles „noeninggi“ (ja en amen)? Laat ons denken aan het oude spreekwoord:

„help u zelven en Allah zal u helpen!”

In de Poetri Hindia komen van groote dankbaarheid getuigende woorden voor over de gift der Koningin-Moeder, welke bestemd is voor een op te richten bibliotheek ten dienste van redactie en abonnées. Deze zal den naam dragen van Koningin Emma-Boekerij der Poetri Hindia

De redactie zal uit vreemde talen geschikte artikelen vertalen voor het Inl. Dames-tijdschrift, terwijl de lezeressen ook op aanvraag de boeken ter leen kunnen krijgen.

De redactie ziet in dit vorstelijke geschenk een goed voorteken en betuigt in een afzonderlijk artikelje ook haar dank aan allen, die haar tijdschriften en boeken toezonden.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Kinderen moeten bedenken, zegt een hulpredactrice der Pjong Hoa Wi Sien Po hoe veel moeite hunne ouders hebben gehad om hen te verzorgen, tot zij konden denken; hoeveel zorgen die ouders voor hen hadden, toen zij nog klein waren, welke vermoeienissen en verdrietelijkheden zij hebben moeten verduren.

Wat het verzorgen van kinderen betreft, bestaat er weinig verschil tusschen armen en rijken. Die zorg openbaart zich het meest, wanneer een kind door ziekte getroffen wordt. Hoe rijker men is, hoe grooter dan zijn leed is. De rijke of gegoede denkt dan: „wat baat mij al dat geld, wanneer mijn dierbaar kind op die wijze gekweld wordt.“ Zij, die niet met veel geld gezegend zijn, offeren dan uit liefde en medelijden alles op. Zij maken schulden, nemen geld op, brengen hunne goederen in pand of verkoopen ze, om de middelen te hebben iets voor hun ziek kind te kunnen doen. Het gebeurt zelfs wel, dat zij uit liefde voor hunne kinderen overgaan tot handelingen, die hen zelve nadeel berokkenen, terwijl zij toch van te voren weten, dat zij zelve de schadelijke gevolgen daarvan zullen ondervinden. Hoe moeten wij dat alles aan onze ouders vergelden? vraagt schrijfster. Zijn er kinderen, die zóveel voor hunne ouders over hebben, dat zij ten hunnen behoeve iets zullen doen, dat hen zelve tot nadeel strekt? Alles terug te geven, wat onze ouders voor ons gedaan hebben, daartoe zijn wij missehien niet in staat. Immers, de afstand tusschen hemel en aarde is groot. Vele plichten hebben de kinderen te vervullen tegenover hunne ouders. De kleine huiselijke plichten daargelaten, moeten zij zich steeds den plicht stellen de harten hunner ouders te bevredigen en te verblijden, door handel en wandel, door goede gewoonten, door eerbied, door trouwe zorgen, enz. De minder fijne, ouderwetsche gewoonten der ouders moeten de kinderen trachten voor meer moderne te doen plaats maken*. Dat zal ons niet gemakkelijk vallen, erkent zij, maar wanneer wij met zachtheid en eerbied te werk gaan, zal het ons ten slotte wel gelukken.

Lain doeloë, lain sekarang (andere tijden, andere zeden), zegt Florida in de Sinor Borneo. De aarde draait; alles, wat zich daarop bevindt, is ieder oogenblik aan verandering onderhevig. Zoo doen zich thans ook veranderingen voor ten aanzien van de betrekking van Chineesch officier. Voor tien jaren verhief die waardigheid den drager in het oog van zijne rasgenooten. Als er een vacature was, waren er altijd een groot aantal liefhebbers; dikwijls telde men de kandidaten bij tientallen. Er waren er, die niet met ledige handen solliciteerden en die zich den steun verzekerden van hooggeplaatsten. Wie in het bezit was van de beste sisik (kruiwagen) en wie het gulst was in het rollen van wielletjes, voorzien van een afbeelding van het vorstelijk hoofd, was gewoonlijk het gelukkigst. Om twee of drie duizend gulden uit te geven, ten einde zijn doel te bereiken, was voor een rijke niets, er waren er, die ettelijke keeren tienduizend gulden daarvoor besteedden. Met recht kan men hier achter zeggen: lain doeloë, lain sekarang. Vroeger had men heel wat over voor een betrekking, die toch eigenlijk bijna niets beteekende, dan alleen om bij officiële gelegenheden of feesten het mandarijn-kostuum te kunnen dragen**, om bij begrafenissen van fami-

*) Bij de beoordeeling van dit stuk houde men in het oog, dat de schrijfster behoort tot de Kaoem moeda Tjong Hoa, de vooruitstrevende Chineesche partij, waarvan de Tjong Hoa Wi Sien Po het orgaan is en die ook ten doel heeft de ouderwetsche, uit den tijd geraakte gebruiken en gewoonten der voorouders af te schaffen of te wijzigen. Dat het jonge geslacht véél beleid aan den dag moet leggen, om, bij den grooten eerbied, dien de Chinees zijnen ouders toedraagt, dat gedaan te krijgen, behoeft geen betoog.

**) Vroeger was er voor de Chineesche officieren geen ambtskostuum voorgeschreven en was het geheel aan hen overgelaten, wat zij dragen wilden. Zij kozen het nationaal mandarijn-kostuum en ook den rang, tot welken zij zich rekenden, welke rang aangeduid werd door den knop op den kegelvormigen hoed, die bij het kostuum hoorde. Zoo zag

lieden den stoet overeenkomstig zijn rang zoo lang mogelijk te maken, om bij de voltrekking van huwelijken zijner kinderen met allerlei waardigheidsteekenen, die de mandarijnen in het stamland mogen voeren, te kunnen pronken!

Maar hoe is het tegenwoordig? vraagt schrijver. De wereld is wel veranderd; tegenwoordig kan men niet meer een gegoed persoon vinden, die bereid is om dit ambt te vervullen. Men moet er hem om verzoeken, ja, men moet hem zelfs dwingen om het aan te nemen. Dat iemand een aanbod afwijst, is een bewijs van het besel, dat die betrekking niet veel beteekent, terwijl de bekleeder daarvan allerlei besommeringen heeft, veel tijd verliest, te veel van zijne krachten moet vergen. Er zijn er, die zich uit een soort van beschroomdheid eerst laten overhalen, maar na verloop van een paar jaren vragen zij dan toen hun ontslag.

De meesten van ons weten nu wel, gaat schrijver voort, waarom het ambt van Chineesch officier tegenwoordig niet meer zoo begeerlijk is. Omdat de tijden veranderd zijn. De Chinees heeft niet meer dat ontzag voor zijne officieren van vroeger, terwijl de Europeesche ambtenaren van hun kant weinig waarde hechten aan hun werk en hunne adviezen zelden volgen. Aan den anderen kant bekommerden de Chineesche officieren zich de laatste tijden weinig om hunne rasgenooten, verleenden dezen niet den steun, waartoe ze feitelijk verplicht zijn. Er waren er, die dezen plicht geheel op zijde hebben geschoven en zich slechts beijerden om den hooggeplaatsten aangenaam te zijn. Anderen weer hebben van het gezag, dat zij aan hun ambt ontleenden, misbruik gemaakt, om hunne zakken te vullen.

Volgens een telegram uit Peking, opgenomen in de *Pemberita Tjoeng Wa*, heeft de Regeering van China bekend gemaakt, dat aan Prins Tjaif Tjoen is opgedragen om dit jaar als „afgezant” naar Nederl.-Indië te gaan met de Chineesche oorlogschepen.

Als dit waar is, zegt de *Perniagaan*, is het toch duidelijk, dat de Regeering van Peking werkelijk den band tusschen de emigranten in Ned.-Indië en hun stamland versterken wil.

Van Vreemde Koloniën.

Inlandsch onderwijs in Indo-China.

De heer Le Myre de Vilers gaf aan de *Dépêche Coloniale* een schrijven van een inlander uit Cochinchina ter opneming in het blad. Het komt ons wel van belang voor, daaraan het een en ander te ontleenen.

De schrijver, die een deel zijner opleiding te Parijs genoot, merkt op, dat hij zich wel is waar in zijne verwachtingen teleurgesteld zag, maar zulks hem niet verbitterd had.

„Velen mijner landgenooten zijn veel ongelukkiger, waarom zou ik klagen?”

„Op mijne reizen door Indo-China heb ik mislagen, onbillijkheden opgemerkt. De toestand in Indo-China is verre van volmaakt. Maar eene vergelijking tusschen de bevolking van Cochinchina en die van Tongkin en Annam stemt mij dankbaar voor hetgeen het Fransch bestuur in mijn vaderland, Cochinchina, heeft verricht, hoe onvolmaakt dit ook moge wezen.”

Dan merkt schrijver op, hoezeer hij dikwerf verlangde zijne denkbeelden te openbaren aan hen, die gesteld zijn om de bevolking tot ontwikkeling te brengen.

„Daartoe zou men onafhankelijk moeten zijn, en dan nog zouden mijne woorden verkeerd worden uitgelegd, en zou men mij de bedoeling toeschrijven, om het Fransch gezag stelselmatig af te breken, weshalve ik er de voorkeur aan gaf te zwijgen.”

In Indo-China wil men slechts lof, en niet anders dan lof van den inboorling hooren. Men wil bewierookt worden, misschien wel om zich te bedwelmen, meent schrijver, opdat men de oprechte waarheid niet hoore.

In de eerste plaats wijst schrijver dan op de onvolmaaktheid der inlandsche vertegenwoordiging.

„De vertegenwoordiging der inboorlingen zou, indien zij haar plicht begreep en op de hoogte van hare taak ware, zeer goede diensten kunnen bewijzen. Zij heeft helaas slechts kunnen dienen als steunpunt voor de eerezucht van Franschen of Annamieten in den kolonialen raad.

men in hetzelfde gewest luitenant, naarmate hunner ijdelheid, gekleed gaan als mandarijn van den 1en, 2en, 3en, ja zelfs van hooger rang. De toenmalige majoor-titulair te Semarang *Beh Biau Tjoan* verscheen steeds in het kostuum van *jongtok* (hoofd eener provincie, door ons gewoonlijk vertaald met onderkoning, een waardigheid in het oog van den Chinees even hoog als Gouverneur-generaal van Ned.-Indië). Tegenwoordig hebben de Chineesche officieren een officieel ambtskostuum bepaald in het Staatsblad.

„Hoe kan het ook anders.

„De inlandsche raadsleden staan voor het meereendeel in intellectueele ontwikkeling verre beneden hunne collega's, en het is hun onmogelijk aan eenig debat over onderwerpen van algemeenen aard deel te nemen.

„Die toestand dreigt zoo voort te blijven bestaan, zoolang het openbaar onderwijs in embryonnairen staat blijft.”

Tal van inboorlingen hebben hunne opleiding in den vreemde genoten, en nu wordt door hen, die tegen uitbreiding van het onderwijs zijn, gewezen op de Annamieten, die, na hunne studien in Frankrijk te hebben voltooid, den verkeerden weg inslaan.

„Ik pleit voor verzachtende omstandigheden. Na onzen terugkeer vallen wij weer terug in de inlandsche omgeving, die wij niet meer begrijpen. De Europeesche maatschappij blijft voor ons gesloten, en wij zijn, of we willen of niet, gedeclasseerden. Zij, die niet aan strengen familietucht onderworpen waren of een strenge inlandsche opvoeding genoten, houden op Annamieten te zijn, zonder Franschen te zijn. Zoude het niet anders zijn geweest, indien de in Frankrijk opgeleide jongelieden in Indo-China onder de groote massa eene omgeving hadden gevonden, die meer in overeenstemming was met die, welke zij in het moederland hadden aangetroffen. Wanneer wij uit Frankrijk terugkeeren, hebben wij te strijden tegen onze landgenooten, tegen onze ouders, onze vrienden, in het algemeen tegen de omgeving, die niet meer voor ons is gemaakt en waarvoor wij niet zijn voorbereid.”

Schrijver vertelt hierop, hoe hij in Frankrijk gekomen, moeite doende voor eene beurs, verwezen werd naar de Koloniale School.

„De heer Aymonier, toen directeur dier school, vroeg mij, welk nut ik mij van mijne studien voorstelde: „Gij zijt als een marmeren kolom op drijfzand, dat u dreigt te verzwelgen.” Ik begreep die woorden toen niet, maar zij gaven den toestand juist weer. Doch, het hangt slechts van Frankrijk af, dat de Annamieten van mijn stand ophouden marmeren kolommen te zijn, of wel dat de massa der inboorlingen ophoudt het drijfzand te zijn, dat de kolommen dreigt te verzwelgen.”

Het verlangen naar ontwikkeling is groot in Indo-China en kwaadgezinde onruststokers hebben ten eigen bate van dien geest partij getrokken.

„Zal het Fransch bestuur daaruit de voor de hand liggende conclusie trekken en uitbreiding geven aan het onderwijs in Indo-China?”

Hoe het in Broenei toeging en toegaat.

In de *Straits Times* vertelt iemand, die zich handelaar noemt, het een en ander over „Work for the Empire”, d. i. werken voor een grooter Engeland in Broenei.

Hij herinnert er aan, hoe in 1905 de sultan van Broenei hoezeer schoorvoetend er in toestemde, een Engelschen resident in zijne hoofdplaats toe te laten, wiens taak het zoude wezen hem, wat het bestuur van zijn land betreft, te raden en te steunen.

De sultan, die het verdrag sloot, leefde niet lang meer. Op zekeren dag viel hij door den vloer van zijn paleis op een boomstronk onder dien verhoogden vloer, en de gevolgen hiervan overleefde hij slechts kort.

Zijn minderjarige zoon volgde hem op. Het Engelsch bestuur bevond de financiën van het rijk in nog veel rlechteren toestand dan gedacht was. Het werd dus noodig geacht belastingen in te voeren, waartegen de bewoners in den aanvang het een en ander in het midden hadden te brengen, zoodat zij zelfs een oogeblik een dreigende houding aannamen tegen den Engelschen resident, maar van feitelijkheden werden teruggehouden door diens kalm, maar beslist optreden.

Op het oogenblik is de toestand nu zoo, dat Europeesche ambtenaren geen invoerrechten hebben te betalen, de inboorlingen ook al niet waar het levensbehoeften als rijst betreft, maar wel ten opzichte van artikelen van weelde, terwijl de Europeesche handelaars wel voor levensbehoeften, zooals meel en aardappelen, invoerrechten hebben te betalen en natuurlijk ook op de artikelen van weelde.

De handelaar, schrijver van het artikel, noemt zichzelf en allen met hem, die de geëschte rechten betalen, helden, zooals Broenei die noodig heeft.

„Helden, bereid om den last van den blanke, of beter gezegd van den handelman op zich te nemen, om het grootste aandeel in de belastingen te dragen en andere beproevingen, die zich voordoen in een land, waar de openbare meening zoo goed als niet weegt, in het kort bereid om het bestuur op gezonden grondslag te helpen vestigen. Dit zullen de ware helden van Broenei zijn, die door hun stil werken en door het betalen van de geëschte belastingen om het groote werk te bevorderen, hun steentje zullen

bijdragen voor de vordering van Broenei's bestuur.”

Dat is andere taal dan het voortdurend gewee- klaag over den particulier sadja, die maar moet opdokken voor het bestuur en daarin niets te zeggen heeft, terwijl, wanneer men hem voorhoudt dat, om iets te zeggen te hebben als in Europeesche landen, men ook naar de mate zijner krachten behoort bij te dragen, het verlangen naar het medezeggenschap plotseling verdwijnt en men op schamperen toon afgeeft op de mislukte decentralisatie.

De opium-ordonnantie voor de Straits.

In de *Straits Settlements* is nu de opiumregie ingevoerd; eerst was Penang daarvan uitgesloten, maar tengevolge van de lage inschrijving voor de pacht is nu maar besloten om ook daar maar een eind te maken aan de pacht.

De opium-regie werkt daar eenigszins anders dan in Nederlandsch-Indië. Het bestuur levert het opium, maar de verkoop geschiedt door lieden, die daartoe vergunning hebben bekomen.

De ordonnantie kent voor den opium-verkoop houders van vergunningen voor een opiumdebit in het groot zoolw als in het klein, voor den verkoop in het klein en voor den verkoop in opium-kitten.

De eerste categorie betaalt voor de vergunning 40 dollars 's maands, de tweede 24 dollars 's jaars, en de derde van 48 tot 72 dollars 's jaars, naar gelang van de meer of minder gunstige ligging van de kit voor den verkoop van opium.

In opiumkitten mag geen toegang worden verleend aan personen voor onzedelijke doeleinden, terwijl ook slecht befaamde lieden moeten worden geweerd. Verder is het opiumschuiven in die gelegenheden slechts toegestaan aan volwassen Chineezers van het mannelijk geslacht. Op overtreding van deze bepalingen zijn boeten gesteld.

Voor het vervoer van opium in de kolonie moeten vervoerbewijzen worden gevraagd, die gedurende 24 uren geldig zijn, terwijl ook voor overschepping zulke bewijzen moeten worden aangevraagd.

De verkoop van opium mag slechts geschieden in piekjes van 3, 4, 5, 6 en 7½ hun, in blikken van 3 tsi en van 1 tahlil, waarvoor door de verkoopers niet meer mag worden bedongen dan resp. 11½, 15½, 19, 23 en 28½ dollarcent, 1 en 3,30 dollar.

Hierbij dient vermeld, dat een sji het tiende, een hun het honderdste deel van een tahlil uitmaakt.

Britsch Somaliland.

De Engelsche regeering heeft, gelijk bekend, besloten het militair bestuur in Britsch-Somaliland in te voeren, zonder dat evenwel tegelijkertijd er toe is besloten, om nu de zaken daar ook krachtig aan te vatten. Dit is niet naar den zin van verschillende Engelsche bladen, zooals b.v. de *Standard*.

Dit blad acht het ten zeerste voor het prestige van Engeland in die streken noodig, dat tot een krachtig optreden wordt overgegaan.

Hiertoe zouden twee wegen openstaan. Men zou een spoorweg kunnen aanleggen van de kust naar het operatie-terrein, maar hiermede zouden groote kosten zijn gemoeid. Beter acht het blad het eene expeditie uit te rusten, die grootendeels uit bereiden troepen zou moeten zijn samengesteld, met het oog op de omstandigheid, dat ook de troepen van den mollah, wat de kern betreft, bereiden zijn, en zich telkens uit de voeten wisten te maken na de toegebrachte slagen.

Van Buros naar Galadi zou een keten van posten moeten worden in het leven geroepen, waarvan de bewaking aan inlandsche infanterie zou kunnen worden opgedragen. Voor elken post, mits voldoende versterkt wordt een garnizoen van 150 man toereikend geacht.

Voor den transportdienst tusschen de posten onderling en van en naar de mobiele colonnes, die ter sterkte van 300 tot 400 man ieder van den postketen moeten uitzwermen, zou van automobielen kunnen worden gebruik gemaakt, of anders van kameelen.

Koelie-mishandeling in de Straits.

Men heeft het wel eens doen voorkomen, alsof de hoogst betreurenswaardige gevallen van koelie-mishandeling alleen onder een zwak bestuur, als het Nederlandsche, mogelijk waren.

Wij zijn de eersten om de wijze van optreden van den Europeaan tegenover zijne inlandsche ondergeschikten, waarvan men sommige treurige staaltjes te hooren kreeg, ten strengste te veroordeelen. Wij gelooven echter, dat men ten onzent uit die staaltjes nog niet mag afleiden, dat het ten onzent zooveel slechter zou zijn dan elders. Integendeel is het onze overtuiging, dat er in onze Indische bezittingen voldoende gelegenheid is om, naar tengevolge van de groote uitgestrektheid der verschillende ressorten het bestuur mocht tekort schieten in de pers de aandacht te vestigen op eventuele misstan-

den, waar die gelegenheid elders wel eens ontbreekt.

We zijn overtuigd, dat, waar menschen werken, ook fouten worden begaan, in onze koloniën zoowel als in die van andere landen, maar niet in de onze alleen of in meerdere mate dan elders.

Uit Parit Boentar werd den 31en October 11. het volgende aan de Perak Pionier geschreven:

„Een ernstig geval van koelie-mishandeling heeft zich hier voorgedaan. Het blijkt, dat den 26en dezer de heer Haijnes, adjunct-agent voor de immigratie, op bekomen inlichtingen een bezoek bracht aan de Tali Ajer Estata bij Simpang Alim. Hij was bij dit bezoek vergezeld van dr. Delmeyer, gouvernements-geneesheer te Parit Boentar. Op de onderneming werden 27 koelies aangetroffen, zoowel vrije als contract-koelies, die de sporen vertoonden van ernstige mishandeling. Dezen beschuldigen twee Europeesche assistenten van die mishandelingen. De koelies werden overgebracht naar het hospitaal te Parit Boentar, en men zegt, dat de administrateur van de onderneming en bedoelde assistenten, ingevolge de arbeidswetgeving, zullen worden vervolgd. Meer dan 35 getuigen zullen worden gehoord, en men beweert dat bij de behandeling der zaak opzienbarende ont-hullingen zullen worden gedaan. Een der koelies, die tengevolge van dysenterie in stervenden toestand verkeerd is reeds verhoord.

BOEKBESPREKING.

Een nuttig Boekje.

Van den uitgever Bruno Volger Verlagsbuchhandlung te Leipzig ontvingen wij ter bespreking een brochure van Si Omong, getiteld: **Die Malaria** (Erlebnisse und Beobachtungen eines Patienten).

De schrijver, die 20 jaren aanéén in Ned-Indië heeft vertoefd, deelt verschillende interessante voorbeelden dezer ziekte mede en de leerrijke ervaringen, daarbij opgedaan. Z.i. ligt de schuld van de oorzaak der malaria, of wat daarvoor gehouden wordt even dikwijls aan de menschen zelf, aan hunne onvoorzichtige leefwijze, aan kouvatten en dergelijke als aan het klimaat, waaraan zij meestal wordt toegeschreven. Ook blijkt uit zijne ondervindingen, dat kinine, op doelmatige wijze toegediend, een uitnemend geneesmiddel kan zijn, maar dat overmatig gebruik er van maar al te dikwijls een slepende vergiftiging ten gevolge heeft, waaraan men dan geheel ten onrechte den naam van malaria blijft geven.

Het boekje, waarbij een kaartje van Java en van Sumatra gevoegd werd, is duidelijk gedrukt en onderhoudend geschreven daar aan de ziekteverhalen hier en daar ook reisbeschrijvingen verbonden zijn die een goed beeld geven van het tropische land en leven. Daarom zij het nuttige boekje ter lezing aanbevolen, met alleen aan malarialijders en doctoren in Indië, maar aan allen, die in onze koloniën belang stellen, ook wijl het geschreven is met het doel de zich nogal eens voordoende ongegronde vrees voor malaria weg te nemen bij hen, die zich daardoor zouden laten afschrikken Ned-Indië te bereizen.

Oost- en West-Indisch literatuur-overzicht.

Tijdschrift Bataviaasch Gen. van K. en W.

Afl. 5 van deel 51 is verschenen. Ze bevat de volgende bijdragen: Over de plaatsen van de hoogste vereering (poenden) en eenige andere bijzonderheden in de afdeling Panaraga, naverteld door J. Knebel. (Het artikel bevat een aantal volkslegenden, samengesteld door het hoofd der Javaansche school te Panaraga, Raden Sasrasoedirdja, vertaald door den heer Knebel). — Over de Maleische woorden hati, limpah en djantong, door C. W. J. Wenneker. — Redactioneel naschrift op het voorgaand artikel, door D. van Hinloopen Labberton (met plaat). — Enkele gebruiken van de Dajaksche bevolking der Pinoehlanden, door A. H. B. Agerbeek (met plaat). — Zijn er nog Hindoe-oudheden in Midden-Borneo aan de boven-Sekadau, door G. P. Rouffaer.

Het artikel van den heer Rouffaer bedoelt het uitlokken van een onderzoek ter plaatse, om na te gaan, wat er nog van de Hindoe-ruïnes over mag wezen, waarvan het bestaan reeds in 1779 en '80 werd geconstateerd, in deze bewoordingen: „Hier valt een Rivier uit het Matansche Rijk komende, die men drie dagen moet opvaaren om te Gascaro te komen, daar men een zeer zwaare steen vindt, op de welke zeven Piramiden zijn uitgebouwen, en met letters en cyffergetallen gevult zyn; men vindt hier en daar in de welderissen ook noch andere steene beelden, onder andere twee bokken; de Biajos zeggen, dat voor deezzen hier Javaanen zyn woonachtig geweest, daar men noch Goude en Zilveren Ornamenten, aardewerken en gebakke moppen van vindt.” (Verh. Bat. Gen. III, 1781, bl. 435). Dit merkwaardige bericht, door den heer Rouffaer aan het licht

gebracht, schijnt aan veler aandacht te zijn ontgaan, zelfs maakt prof. Veth in zijn Borneo's Westerafdeling geen melding er van. Verdere nasporingen van den heer R. in de archieven van het Genootschap te Batavia schonken hem de overtuiging, dat in 1865 en daarop weder in 1873 de aandacht op deze oudheden werd gevestigd, doch een onderzoek bleef uit, „geraakte in den grooten Indischen Doofpot”, zooals de heer R. in zijn interessante bijdrage opmerkt.

Eigen Haard.

Het jongste Nr. van Eigen Haard brengt een geïllustreerd artikel van S. Kalff over: Een Javaansch schilder (Raden Saleh), dat in hoofdzak hetzelfde bevat als het uitvoerig door ons besproken opstel (door J. Bintang Djaoeh) over dien kunstenaar in het Javaansch-Nederlandsche tijdschrift Oedjana Parajitna.

De heer Kalff brengt bovendien een gebeurtenis in herinnering, waarbij Raden Raden Saleh's naam betrokken werd en hem zoozeer griede, dat zijn kunstenaars-arbeid er onder geleden heeft. Hij werd nl. verdacht betrokken te zijn in de onlusten, welke in April 1869 te Bekassi (onder Meester Cornelis), plaats hadden, doordat een sluwe inlander op listige wijze zijn handteekening misbruikte bij die gelegenheid. Tegen deze verdenking achtte R. Saleh het noodig in het openbaar zich te verdedigen in deze bewoordingen:

„Grievend is het om beschuldigd te worden van on dankbaarheid jegens eene natie, aan wie ik mijn naam, opvoeding, ondervinding, wereldkennis, ja alles verschuldigd ben; eene natie, die mij tot het standpunt heeft gebracht, waarop ik thans verkeer, en die mij boven alles lief is. Zou ik, na 23 jaar in Europa in beschaafde kringen te hebben verkeerd, mij hier verlagen om mij in gezelschap te mengen van bandieten en oproermakers, en, wat meer zegt, samen te spannen met zulk gespuis, om mij op te werpen tegen het gouvernement, dat mij tot den huidige dag nog steeds met weldaden overlaadt? Ieder die mij van nabij kent, kan zulks onmogelijk gelooven.”

Verder bevat dit Nr. onder het opschrift: Delischetsen een geïllustreerde bijdrage van X. L. 2 over Java-immigratie naar Deli, waaraan volgens schr. nog allerlei misstanden aankleven, waaronder de emigratie lijdt en de Javaan niet minder. „Die misstanden bestaan in hoofdzak daarin, dat een gedeelte van het voorschot, door de Deli-ondernemers voor dat doel besteed, aan de vingers van de werkers blijft hangen en de Javaan is te indolent en te zwak om hiervan bij de ondervraging aan den betrokken ambtenaar kennis te geven.”

Visscherij-Station.

No. III der Mededeelingen van het Visscherijstation te Batavia (uitgave van het Departement van Landbouw te Buitenzorg), is getiteld: Aanteekeningen omtrent de visscherij van Sumatra en Riouw. Dr. P. N. van Kampen leidt deze interessante studie in als volgt: Gedurende de maanden Mei en Juni nan het vorig jaar (1908 dus) werd door het Visscherij-onderzoeksvaartuig de „Gier” een reis ondernomen naar de wateren van Atjeh, met het doel een onderzoek in te stellen naar den vischrijdrom dier streken. Die reis verschafte tevens de gelegenheid om korte notities te maken omtrent de inlandsche en chineesche visscherijen, niet alleen van Atjeh, maar ook van Riouw en enkele plaatsen langs de oostkust van Sumatra, die op de thuisreis aangedaan werden. Hoewel tengevolge van den korten beschikbaren tijd slechts onvolledig, bevatten de gemaakte aanteekeningen toch genoeg nieuws, om in overzichtelijken vorm te worden medegedeeld, temeer daar twee plaatsen, Bagan Si Api en Bengkalis, be ocht werden, welke in den Archipel een zekere bekendheid op visscherijgebied hebben verworven.”

Daarop treedt de deskundige schrijver in beschouwingen over de verschillende wijzen van vissen der bewoners der genoemde landstreken en de door hen gebruikte werktuigen, die — behalve voor Atjeh, waar Dr. van K. de uitmuntende werken van Prof. Snouck Hurgronje en Dr. Julius Jacobs ten dienste stonden — inderdaad geheel nieuw licht verspreiden.

Op bl. 18 bij behandeling der op groote schaal te Bagan Api door Chinezen uitgeoefende zeevisscherij, teekent de schrijver het navolgende aan: „Ongetwijfeld zou de visscherij te Bagan Api nooit de tegenwoordige hoogte bereikt hebben, indien daar tijdens de eerste opkomst of later het zoutmonopolie was ingevoerd. Dit wordt trouwens ook erkend door den invoer van het monopolie in de omliggende streken, terwijl men in de visscherijcentra het pachtstelsel laat bestaan. Terwijl dus van het monopolie reeds benadeeling van de bestaande groote industrie gevreesd wordt, kan men onmogelijk verwachten, dat de visscherij van Java ondanks dien hinderpaal tot bloei te brengen is. Wel

is waar neemt het Gouvernement thans proeven met de verstrekking van goedkoop zout en schijnen die hier en daar ook wel succes te hebben, maar voor de afnemers zijn er zooveel bezwaren aan verbonden dat een vrije ontwikkeling van het bedrijf er zeker niet door verkregen wordt. Bovendien is het gouvernementzout in sterke mate verontreinigd en slechts in één kwaliteit beschikbaar. Het is vooral te betreuren, dat op een groote visschersplaats als Sapeken (Kangean-eilanden), waar tot voor kort de invoer van zout uit Makassar, dat 1/2 de kojang kostte, oogluikend werd toegelaten, het Gouvernement dit thans tegengaat om er zijn „goedkoop zout” van 1/2 cent de K.G. voor de plaats in de plaats te stellen, dat bovendien niet op zee meegenomen mag worden. Het zoutmonopolie is zonder twijfel een der grootste hinderpalen voor de opkomst der zeevisscherij van Java en Madoera.”

Dit is zeker een merkwaardige uitspraak over de toekomst der visscherij van de bevolking op Java en Madoera, van welke tak van nijverheid door uitbreiding zooveel verwacht wordt ter verbetering der economische toestanden op die eilanden.

Indisch Militair Tijdschrift.

Inhoud van No. 11: Krijgsgeschiedenis Celebes. De opruiming van de Ambisso-stellingen. — De beoordeeling van officieren, door J. C. A. Banning. — De wielrijder in ons leger, door J. C. C. Sandberg. — Een kijkje bij de mobiele houwtserbatterijen in Nederland. — Is het gewenscht eene lans op te nemen in de bewapening onzer Indische ruitery? — Losse schetsen uit het leven te velde, door J. E. W. van Gesseler Verschuier. — Enkele opmerkingen over de schietopleiding. — Iets over het hoefbeslag naar aanleiding van „Paardrijden in het N.-I. leger bekeken door een Artilleristisch bril. — Naar aanleiding van „Telefonie en telegrafie in den oorlog.” — Slaat artikel 172 1e alinea I. D. I. ook op artikel 76 van dat reglement? — De werking der puntkogels uit een chirurgisch oogpunt beschouwd, en het tactisch gebruik ervan.

Geneeskundige Courant.

No. 51 van dit blad bevat het slot der beschouwingen van Dr. Kohlbrugge over: De voorgestelde reorganisatie van den burgerlijken geneeskundigen dienst in Nederl.-Indië en de verschillende publicaties naar aanleiding van het Rapport. Uitvoerig staat dr. K. hierbij o.a. stil bij de geruchtmakende brochure van Dr. van Buuren, waarin deze zoo heftig zich keert tegen de inlandsche doekoens; ze wil laten registreeren en reglementeeren, om hierdoor hun getal te beperken, en zoo de menschen te noodzaken de door ons opgeleide vroedvrouwen te gebruiken. Wie durft — roept Dr. K. uit — „voorstellen de gezondheidsbidders, leempasteurs, Knep's, Lampe's, Kune's, bezweerders enz. te registreeren en reglementeeren? Durft men dat in Europa niet aan, dan zijn bovengenoemde voorstellen een treurig bewijs, hoe het oud-Indisch despotisme ons Europeanen influenceert, daar men zooiets voor Java wel durft voorstellen. Ik ben overtuigd, dat van Buuren niet aan de wonderen van Lourdes gelooft; welnu, laat hij dan eens in plaats van Javanen te bedwingen, beproeven storm te loopen te Lourdes. In zijn oog kan er geen verschil zijn, want onze inlanders zijn even vast overtuigd van de kracht hunner doekoens als vele Europeanen van die van Lourdes... In Europa kan men tal van geneesheeren hooren verklaren, dat hun psychische invloed op patienten de voornaamste genezende factor is bij tal van kwalen (c'est la foi qui guérit), en aan inlanders zou men dien troost willen ontnemen, dien wij hem niet geven kunnen. Ware ik Javaan, ik zou oproer maken, als men mijne doekoens ging reglementeeren en registreeren!”

Tectona. Deel II. Afl. 3.

Belangrijkste inhoud: Djativerjoning in Grobogan, door P. Schokker. — Proefafapping van Manihot en Hevea, door K. C. Jaski. — Caoutchoucprijzen. — Bodembeschermende gewassen. — Exploratie en exploitatie der wildhoutbosschen op de Buitenbezittingen. — Positie en toekomst der adjunct-houtvesters der tweede klasse bij het Boschwezen, daartoe benoemd ingevolge het bepaalde in het Kon. besluit van den 3en Febr. 1898.

Teysmannia.

Inhoud van No. 11: Over den grond van Java (vervolg), door Dr. E. C. Jul. Mohr. — Kedele op de Europeesche markt, door K. Heijne. — Voedermiddelen (vervolg), door Dr. J. Dekker. — Bloem- en groentenzaden, door A. de Koning. — Een en ander omtrent den natten rijstbouw (vervolg), door L. G. den Berger. — Bibitproef bij cassave, door J. E. van der Stok. — Mededeelingen omtrent kruisingsproeven, door J. E. van der Stok.

De Indische Mercur No. 50.

De Indische Mercur opent met een hoogst waardeerende bijdrage van Dr. K. W. van Gorkom over

Dr. M. Greshoff bij diens portret, met een toevoegsel van den heer J. B. Boasson, dat als uiting mag gelden van de dankbare gevoelens van onzen kolonialen handel in het algemeen jegens den overledene.

Voorts bevat dit Nr.: De Java-suikerindustrie in de Tweede Kamer, door J. W. Ramaer. — Naar aanleiding van wortelschimmel in thee- en kina-plantsoenen, door Dr. K. W. van Gorkom. — Rubberscraps, door Dr. A. H. Berkhout. — 8¼ ton in 3 dagen. (Aansporing door O. Kamerlingh Onnes, om in 3 dagen 825.000 gulden bijeen te brengen, benodigd voor het vestigen van het Koloniaal Museum te Amsterdam, het lievelingsdenkbeeld van Dr. Greshoff.) — Het hart-rot (bud-rot) van den cocospalm, door P. Hondius Jz. — De sojaboon. — De handelstoestand in het Verre Oosten. — De tabakskultuur van Britsch-Indië. — De speculatie in katoen en de wereldproductie.

Ten slotte zij gewezen op de in druk verschenen voordracht van den kapitein ter zee H. T. Hoven; getiteld: „De taak der Marine in Nederlandsch-Indië” in de Verslagen der Marine-Vereeniging No. 1 van jaargang 1909—1910.

Vervolg opgave van bladen, tijdschriften enz., welke nieuw ter lezing zijn gelegd in de Leeszaal Heulstraat 17, Den Haag, die dagelijks, Zon- en Feestdagen uitgezonderd, geopend is van 10 uur voor- tot 6 uur nam.

De Javabode t/m 25 November '09.
De Sumatrapost t/m 24 idem.
Het Soer. Handelsblad t/m 23 idem.
De Javasche Courant Nos. 92 en 93.
De Banier Nos. 46 en 47.
De Stem van Indië No. 46.
Bandera Wolanda No. 44.
Ned.-Ind. Effectenblad No. 45.
Neerlandia No. 12.
De Indische Mercur No. 51.
Kort Verslag 2e Kamer S.-G.
Handelsberichten v/h Min. v. Landb. No. 144.
N.-I. Landbouw-Syndicaat, Handelingen 10e Congres all. 1 en 2.
Idem Publicaties Nos. 14 en 15.
Tijdschrift Maatschappij v. Nijverheid. Nov.-Dec.-aflevering.
Archief v.d. Suikerindustrie in N.-I., afl. 11.
Idem Bijblad afl. 42 t/m 47.

INGEZONDEN.

In hartelijken dank ontvingen wij de volgende toelichting van deskundige zijde. Red.-Com.

De Javaan betaalt.

Onder dit opschrift lees ik zoeven in No. 49 pag. 4 in het aan De Locomotief ontleend artikel-tje o.a.:

„Aan de Javaansche bevolking werd wijs gemaakt „dat het brikettenzout bitter was en jawel, toen de „meesten dit gingen gelooven, vonden zij dat zout „inderdaad zóó bitter, dat zij liever eenige centen „meer betaalden voor het losse zout.”

En verder:

„Waar de bittere smaak vandaan moet komen, „zou overigens een raadsel zijn; immers, het losse „zout wordt eenvoudig machinaal geperst. Dat de „chinese handelaars van de domheid der Javanen „profiteeren”... enz.

Zoo heel dom waren de Javanen nu toch niet in deze zout-zaak en hun smaak werd door het scheikundig onderzoek in het gelijk gesteld, tenminste wat de briketten betreft (zout 1904), welke ik in mijnne hoedanigheid van de Laborant aan het Scheikundig Laboratorium te Weltevreden onderzocht:

1. Zout, door mij op de inlandsche passer aangeschaft.
2. Brikettenzout buitenlaag.
3. Brikettenzout binnenlaag.
4. Brikettenzout gemengd, van gouv. zout 1904.
5. Los Gouvernemenszout 1903.

De bittere smaak moest natuurlijk aan chloormagnesium worden toegeschreven, derhalve werd dit bestanddeel bepaald. Nu bleek, dat het chloormagnesiumgehalte van passierzout iets lager was dan dat van het gemengde poeder eener briket. De buitenlaag eener briket bevatte echter meer dan dubbel zooveel chloormagnesium als het binnenste.

Het los Gouvernemenszout 1903 hield daarentegen weer aanzienlijk minder chloor-magnesium dan passierzout.

Ter verklaring van deze feiten houde men slechts in het oog, dat chloormagnesium gemakkelijker oplosbaar is dan chloornatrium en gaarne water aantrekt.

Bij het samenpersen tot briketten wordt de moederloog — rijker aan chloormagnesium dan aan chloornatrium — naar de buitenlagen gedreven — en de inlander proeft terecht den bitteren smaak dezer bui-

tenste lagen. Ook mijnne tong kon het verschil waarnemen.

Het Gouvernemenszout 1903 was weer een jaar ouder dan het onderzochte brikettenzout, had dus vermoedelijk door het lageren een deel van de sterke chloormagnesiumhoudende moederloog verloren.

Door mijn vertrek naar Europa bleef mij het verdere verloop der zaak onbekend.

Den Haag, 17 December 1909.

H. B. CAYAUX.
Oud-Dirig. Apoth. 1e kl.

Geachte Redactie!

Het volgende zag ik graag opgenomen in het „Kol. Wkbl.”:

Eenigen tijd geleden kwam ik met een vriend in het Restaurant van de Ver. „O. en W.” aan de L. v. Meerderv. Het was toen ruim 5 minuten over half 2, dus nog vóór tweeën, volgens Bartjes. Toen het op betalen aankwam, hield de baboe ons een rekening voor à f2.— voor 2 plats du jour. Wij vroegen de baboe om explikatie, maar deze draaide er verlegen om heen, en om er geen drukte van te maken, betaalden wij. Toch meende ik dit onder uwe aandacht te moeten brengen, in de hoop hierdoor eenheid te verkrijgen. Hoe is 't nu eigenlijk? In het restaurant staat: Plat du jour f0.80; na 2 uur f1.—, en in de advertentie op pag. 1 van het Kol. Wbl.: Plat du jour f0.80; na 4 uur f1.—.

Hopende, dat aan dezen toestand gauw een eind gemaakt zal worden, en u dankend voor de verleende plaatsruimte, teekent

Achtend,
A. B.

Wij moeten onzerzijds den ons persoonlijk onbekenden inzender opmerken, dat Het Kol. Weekblad niets uitstaande heeft met het restaurant der Afd. 's Gravenhage van O. en W. en dat wij evenmin rechtstreeksche bemoeienis hebben met de plaatsing der advertenties. Komt in de advertentie van het restaurant eene onjuistheid voor, zoo komt deze voor rekening van het beheer dier inrichting of van den drukker. Red.-Com.

Officiële Berichten.

Uit de Javasche Courant van 19 Nov. 1909. No. 92.
Benoemingen, enz.
Civiel Departement.

Verleend: een jaar verlof aan de onderwijzeres Mej. J. P. Raket; den secretaris van de weeskamer te Batavia J. F. W. Mayer; den klerk bij de S.S. op Java Ch. L. Charpentier; de klerken te Soerabaja J. O. H. Seket, te Makassar mej. F. E. Koekers, te Semarang Mej. J. H. B. Wagelmans, te Batavia Me j. E. Vetter en te Soerabaja S. A. Hengst.

Tijdelijk in dienst gesteld: als machinist bij de tinwinning op Banka J. W. Westerbeek.

Benoemd: tot resident van Bali en Lombok H. W. Veenhuijzen; tot lid van den R. v. J. te Soerabaja Mr. G. W. Uhlenbeck; tot notaris te Bodjonegoro H. Lionaux; tot zoutverkoopkhuismeester te Semarang D. Lewis; tot secretaris van de weeskamer te Soerabaja W. G. Gysbers; tot onderwijzer 2e kl. Th. Louwerier; tot adviseur voor de bestuurszaken der Buitenbezittingen W. Frijling; tot 2en commies bij het Dep. van Fin. W. Reijnders; tot 3en id. W. Brokx; tot wedana van Sedan (Rembang) Mas Djojosemarto.

Ontslagen: op verzoek eervol de kapitein der Chineezen te Mampawa Tsia Jang Sen.

Militair Departement.

Benoemd: tot 2en machinist bij de gouvernementsmarine J. S. Wolff en W. Comfurius.

Uit de Javasche Courant van 22 Nov. 1909. No. 93.
Benoemingen enz.
Civiel Departement.

Verleend: een jaar verlof naar Europa aan den ambtenaar der in- en uitvoerrechten F. L. Pannekoek en aan den leeraar te Batavia N. Groen.

Ontslagen: op verzoek eervol de landmeter bij het kadaaster J. G. van Angelbeek.

Toegekend: de titulaire rang van ass.-resident aan den controleur bij het B. B., A. F. Velders.

Benoemd: tot ass.-resident van Tangerang K. A. baron van Reede van Outshoorn; tot algemeen ontvanger der 3e kl. te Ternate P. A. A. Nikijuluw; tot lid van den gewestel. raad van Madoera H. A. Klerks; tot wedana van Tjikarang Merah Abdul Moenit galar Soetan Permansjah.

Ontslagen: op verzoek eervol de luitenant der Chineezen te Atapoepoe (Timor) Yap A Tjiauw.

Benoemd: tot luitenant der chineezen te Langsa Toenong (Atjeh) Tjong Fat Po; tot klerk ter Algemeene Secretarie L. W. F. Fency Wattimana.

Kunstzaal „THE HAGUE”

□ □ □ SWEELINCKSTRAAT 99 □ □ □

Open van 1—4 uur.

SCHILDERIJEN en AQUARELLEN van
Moderne meesters. —:— —:— —:— —:— —:—

(VRIJ TE ZIEN.)

Geplaatst: in de res. Madoera de controleur G. A. M. Hondius van Herwerden; in Semarang C. C. L. Schippers; in Madioen C. H. Douwes Dekker; in Pasoeroean F. A. E. Laceulle; in de Preanger Regentschappen M. J. van der Pauwert.

Ontslagen: op verzoek eervol de onderwijzer te Batavia A. Ch. W. van Es.

Benoemd: tot onderwijzer e kl. T. Hellwig te Batavia; tot leerling-op iener bij het boschwezen J. A. P. Portier.

Militair Departement.

Verleend: een jaar verlof naar Europa aan den onderluitenant J. W. H. Buskens.

Hersteld: in activiteit de 2e luit. der inf. C. J. H. Gerhards.

Geplaatst: bij het 20e bat. de kapitein F. E. Collard; bij het 11e de 1e luit. A. T. Hoff; te Soerabaja de 2e luit. H. A. van Neden; bij het 10e bat. de 2e luit. J. J. Akkersdijk; bij het 20e de 2e luit. H. K. Francken; bij het e de kapitein C. B. H. von Hombracht.

Overgeplaatst: bij het 1e bat. de 1e luit. J. G. van den Bossene; bij het 7e de kapitein W. B. Regenhardt.

Bevorderd: tot en luitenant de 2e luit. der inf. C. J. H. Gerhards.

Benoemd: tot gezaghebber bij de gouvernementsmarine de e stuurman B. Holthuis.

Errata.

In het Weekblad No. 50 Ledenlijst staat: J. W. Oliebrander; F. Grossens; L. Hannema; Pflüghoupt en G. Birnie; hiervoor te lezen: J. W. Hilbrander; F. Goossens; L. Hanneman; H. Pflüghaupt en G. Birnie.

Lijst van aangekomen en vertrokken Passagiers uit en naar de Indiën.

Passagiers van het s.s. „Goentoe”, Commandant M. v. d. Putte, Van Batavia 25 November 1909, te Marseille 8 December 1909.

Van Batavia: J. M. C. van Borselen; G. W. de Leur; J. H. G. Kremer; F. L. Pannekoek, J. H. A. Polack; W. de Boer; J. F. Boeksch; L. Struben met echtgenoot en 3 kinderen; J. Hansen; L. M. J. Verroen; J. Josh; N. Bolein met echtgenoot.

Naar Padang: K. van der Maaten; W. de Waard; Mevr. Schoggers.

Naar Colombo: J. Aumoat Chierille, R. Defougy.

Van Padang: E. M. Carpentier Altung met echtgenoot en 2 kinderen; Th. Etty; Geist; Baron J. J. L. D. van Hoëvell; Professor Dr. W. Rothert.

Van Colombo: Rev. J. Pearce.

Passagierslijst van het stoomschip „Prins Frederik Hendrik”, gezagvoerder G. D. Nieman, van West-Indië naar Amsterdam.

L. Lens; Mevr. E. A. Lourda; Mej. F. Saavedra; Mej. J. Samson; O. Lutzmann; F. Karkabé, te Havre ontscheept.

Passagiers van het stoomschip „Wilis”, gezagvoerder W. Adam, van Rotterdam naar Nederlandsch-Indië.

Te Rotterdam hebben zich ingescheept: H. L. Maurer en echtgenoot; C. E. Nieuwland; W. L. A. du Cellié Muller; G. Buijs; F. H. Sanders; C. Kenny; Mevrouw Beck en 2 kinderen; Bakker; J. G. Hillebrink; L. J. Lunenburg; W. H. Sevenoaks; A. Tjaberings; G. Meijer; M. J. F. Ramack, benevens een detachement suppletietroepen.

Naar Southampton: E. Davidson met echtgenoot en 2 kinderen.

Te Southampton zullen zich inschepen naar Tanger; J. Lavery met echtgenoot en 2 dochters; Mevrouw A. Trudeau; W. F. Rottigan en echtgenoot; H. F. Beck; Mevrouw A. Alkenne en dochter; C. Guppy.

Naar Marseille: Mevrouw Baillie Grethrie en 2 dochters; Buckingham en echtgenoot.

Te Marseille zullen zich inschepen: J. J. Stolk met echtgenoot en 1 kind; Mevrouw Buijs; Mevrouw E. A. Brevée—Copijn; E. F. O. J. H. van Eelders; Mevrouw A. A. Gordon; J. H. G. Schepers en echtgenoot; J. E. Copijn; Dr. J. Kuyper; W. F. H. Beck; J. S. Wegener.

Naar Suez: O. Vojnick.

KERSTBROOD

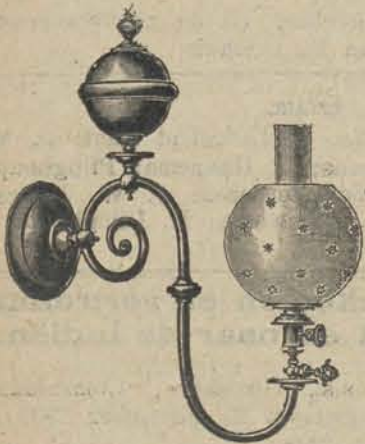
Zeer fijn van
smaak.

Electrische Bakkerij CARELS

PIET HEINSTRAT 66 - TELEPHOON 6286 - NOORDEINDE 21

VACANT

Over de werking van Gasoline-Lampen.

Een der voornaamste wenschen van naar de tropen terugkeerende Europeesche verlofgangers is zich te kunnen voorzien van kunstlichtbronnen, die het prachtige Europeesche kunstlicht zooveel mogelijk nabij komen. Is in Indie, tenminste op Java, het Europeesche comfort in vele opzichten verkregen, de toestand is daar nog niet zoo als hier in Holland, waar de meeste plaatsen gasfabrieken, ja zelfs velen centrales hebben, voor de levering van electrisch licht. Wel heeft men op de hoofdplaatsen electrisch licht en is men soms door nabijheid van fabrieken in staat electrisch licht te verkrijgen. De overgrootste meerderheid echter moet zich des avonds behelpen met petroleum licht, dat in de meeste opzichten geen vergelij-

king kan doorstaan met het schitterende Europeesche gasgloeilicht. In de laatste jaren is hierin echter een verandering gekomen. De uitvinding van de GASOLINE-LAMPEN stelt ook hen, die niet in de nabijheid van gasfabrieken wonen in de gelegenheid zich van kunstlicht te voorzien, dat in lichtsterkte het Europeesch gasgloeilicht geheel nabij komt.

Wij laten hieronder een korte omschrijving volgen van de werking van deze lampen. In het algemeen bevindt zich boven aan een gasoline-lamp een koperen of bronzen reservoir, welk reservoir men op bovenstaande gravure zeer duidelijk ziet voorgesteld. Dit reservoir wordt gevuld met „gasoline”, een lichte benzine. Deze gasoline wordt uit het reservoir door een pijp eerst benedenwaarts gevoerd en daarna door een kromming opwaarts. Het reservoir wordt zoo hoog mogelijk gesteld om voldoende opwaartschen druk te verkrijgen. Onmiddellijk na de opwaartsche kromming bevindt zich aan de pijp een kraan, die door meer of mindere uitschroefing den toevoer der gasoline regelt. Meestentijds wordt deze kraan opengelaten en alleen gesloten, wanneer men de bovenlamp met brander, ter schoonmaking, afneemt. Na deze kraan gepasseerd te zijn komt de gasoline in een buis, waarin zich een katoenen pit bevindt, die tweeerlei doel heeft, ten eerste om de gasoline te reinigen, ten tweede om den te sterken opwaartschen druk eenigszins te remmen. Is de gasoline ook deze buis gepasseerd, dan komt zij vervolgens weer aan een kraan, die overeenkomt met de gewone gaskraan aan onze gaslampen. Is deze open, dan verleent zij de gasoline toegang tot een reservoir, dat slechts van boven een zeer nauwe opening heeft, zoodat dus de gasoline met een fijne straal opwaarts spuit in een ander (het laatste) reservoir. Dit reservoir, benevens een daarop gesteld ijzeren staafje, is vooraf door spiritusverbranding verwarmd, zoodat de gasoline tot benzinedamp overgaat en als zoodanig, evenals in onze gasgloeilicht branders, door fijne gaatjes ontsnapt, zich met lucht vermengt en een uitstekend brandbaar gas vormt.

Een volgende keer zullen wij U een doorsnee-teekening doen aanschouwen van zulk een gasoline brander.

Gasoline lampen zijn in allerlei vormen verkrijgbaar bij de

Agentuur en Handel Maatschappij

voorheen VAN WELY en MORET.

Bazarstraat 50 's-Gravenhage. — Willemskade Soerabaya.

Bezoekt de showrooms dier Maatschappij, waar gij verschillende modellen tentoongesteld ziet, benevens een model gasolinelamp, die op een ander principe berust en die wij U een andermaal zullen beschrijven.

VACANT

FIRMA OFFERHAUS & DE WAARD.

(Apoth. ass. N. W.)

Magazijn van Verband- en Ziekenverplegings-Artikelen.
BINNEN- EN BUITENLANDSCHE GENEESMIDDELEN ENZ.
DEPÔT VAN SUEZTHEE.
Geneeskrachtige Wateren & Eau de Colognes.
Copernicusplein 16 hoek Valkenboschlaan,
Telefoon 4353. DEN HAAG.
OBAT OOM JAN tegen verkoudheid.

VACANT

LEVENSDOEL.

Eene onafhankelijke dame te ZUTPHEN, zag zich gaarne de geheele zorg toevertrouwd van een of twee kleine meisjes uit beschaafde omgeving. Uitstekende aanbevelingen. Conditien naar gelang vermogen. Inlichtingen ook Bureau „Oost en West”, Heulstraat, Den Haag.

Brieven onder letter H., Rozenhoflaan 11, te Zutphen.

EXPORT

WEEKBLAD
TO-BEVORDERING DER BELANGEN
VA DEN NEDERLANDSCHEN EXPORT.

Abonnement per jaar:

Nederland f 2.50.
Ned-Indië f 3.50.

Proefnummers 25 cents.

Uitgave:

STEENMEIJER & Co.,
AMSTERDAM.

Gouden Medaille.

Paris 1907

Internationale Tentoonstelling Hygiëne.

Haargroei-middelen

merk „CRINOFLOOR”

zijn de middelen waarvan men het meest succes kan verwachten. Men vrage ter overtuiging daarvan aan, de vele attesten van herstelden, welke gaarne op aanvraag franco thuis worden gezonden. Mondeling of schriftelijk ADVIES KOSTELOOS.

C. ROMEIJN, Haarkundige, Spui 25, Den Haag.

Eenig eigenaar.

CONDITIE BILLIJK. - NAMAAK VERBODEN
Succes bijna altijd zeker.

VACANT